

زیست نامه‌ی شاعر

به قلم دکتر محمدباقر چوبک

سیدحسن امین در هفتم آذر ۱۳۲۷ در خاندان کهن و بزرگ «امین الشریعی سبزواری» متولد شد. پدرش (زنده یاد استاد سید علینقی امین) از عالمان دینی و مولفان و سخنوران دانشمند عصر خود، مدرس معقول و منقول در مدرسه‌ی سپهسالار قدیم و مدت سی و پنج سال امام جماعت مسجد جامع خاتم‌الانبیاء تهران پارس بود که شرح حال وی در **دایرةالمعارف تشییع**، فرهنگ ناموران معاصر و فهرست مستند اسامی مشاهیر مندرج و تالیفات وی از جمله **منطق عارفان: داستان بوداسف و بلوهر در دانش نامه‌ی جهان اسلام** معرفی و یادنامه‌اش به کوشش استاد احمد نیکوهمت منتشر شده است. پدر بزرگ وی امین الشریعی سبزواری (مولف اخلاق امینی و کشکول امینی و سبعی امینی) از رجال علمی، ادبی و عالمان دینی مشروطه طلب بود که مظفرالدین شاه قاجار طی فرمان رسمی در ۱۳۱۶ قمری، از او به عنوان یکی از «اجله‌ی علما و سادات» یاد کرده است و شرح احوالش در کتاب رجال و مشاهیر ایران، تالیف حسن مرسلوند، **فهرست مستند مشاهیر**، تالیف فرشته مولوی از انتشارات کتابخانه‌ی ملی، **فرهنگ ناموران معاصر**، ویراسته‌ی دکتر یعقوب آژند، **دایرةالمعارف تشییع** و کتاب **علمای مجاهد ایران** تالیف محمدحسن رجبی مندرج است. پدر امین الشریعی هم، شاگرد حاج ملاهادی سبزواری بوده و آقای دکتر غلامحسین رضائزاد (نوشین) در کتاب‌های خود تحت عنوان **حکیم سبزواری** از انتشارات سنایی و حکمت نامه از انتشارات الزهراء به نام او اشاره کرده است. مادر پروفیسور امین، بانو فاطمه عربشاهی نیز شاعر و دارای یک دیوان شعر صد و چند صفحه‌ی چاپ شده است و شرح حالش را خانم مهری شاه‌حسینی نیز در کتاب **زنان شاعر ایران** نوشته است.

تحصیلات دانشگاهی و رسمی پروفیسور امین در رشته‌ی حقوق و تحصیلات و مطالعات جنبی و غیررسمی‌اش در ادبیات، تاریخ، فلسفه و ادیان است. وی در ۱۳۳۵ وارد دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران شد. کارشناسی حقوق قضایی و کارشناسی ارشد حقوق خصوصی را در دانشگاه تهران گذراند و سپس به هزینه‌ی خانواده‌اش برای ادامه‌ی تحصیل به انگلستان رفت و دکتری تخصصی (پی. ایچ. دی) خود را از دانشگاه گلاسگو در رشته‌ی حقوق بین‌الملل گرفت. در همان قبل از انقلاب، در انگلستان به سمت عضو هیات علمی دانشگاه دولتی به طور تمام وقت استخدام

شد و سلسله‌مراتب دانشگاهی یعنی مدارج استادیاری Lecturer و دانشیاری Senior Lecturer و استادی بدون کرسی Reader را طی چهارده سال تدریس تمام وقت از ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۱ طی کرد و عاقبت در اردیبهشت سال ۱۳۷۱ (برابر اول آوریل ۱۹۹۲) به سمت پروفیسور (استاد صاحب کرسی) Professor در دانشگاه گلاسگو کالدونیوا ارتقا پیدا کرد. هم‌زمان با تدریس، با استفاده از فرصت‌های مطالعاتی (سبتیکال) به گذراندن دوره‌های علمی و عملی در «دانشکده‌ی وکلای دادگاه‌های عالی» of Advocates Faculty که بزرگانی مثل دیوید هیوم David Hume فیلسوف بزرگ انگلیسی عضو آن بوده‌اند، پرداخت و سرانجام به عضویت «کانون وکلای دادگاه‌های عالی» واقع در ادینبورگ Edinburgh که دارای بهترین و قدیمی‌ترین کتابخانه‌ی حرفه‌ی جهان است، درآمد و در پاییز ۱۹۹۲ از سوی دولت انگلیس به سمت مدعی‌العموم موقت در شهر گلاسگو منصوب شد و بعد برای تعقیب ناقضان حقوق بشر و متهمان جنایات جنگی و حمایت از زندانیان حقوق بشری در سطح بین‌المللی به فعالیت پرداخت و همین حالا هم حق وکالت در دادگاه‌های عالی اتحادیه‌ی اروپا و دادگاه حقوق بشر اروپایی را دارد، اما کار قضاوت و وکالت به تنهایی او را ارضا نکرده است و نمی‌کند، به همین دلیل همیشه از دوره‌ی دانشجویی در دانشکده‌ی حقوق تا امروز، پیوسته به تالیف و پژوهش در زمینه‌های مختلف ایران‌شناسی پرداخته است.

وی علاوه بر استفاده از استادان برجسته‌ی دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران مانند مرحوم دکتر سیدحسن امامی، محمود شهبابی، شیخ محمد سنگلجی، سیدمحمد مشکوه که هر کدام کم‌نظیر بودند، در خارج از دانشگاه از درس فلسفه‌ی مدرسان بزرگ استفاده کرد، یعنی نزد مرحوم یحیی طالقانی مشاعر ملاحظه‌ی نزد علامه حسن‌زاده آملی بخشی از اسفار ملاحظه‌ی نزد آقا سیدرضی شیرازی **الشواهد الربوبیه** ملاحظه‌ی نزد پدرش امین **منظومه‌ی حکمت سبزواری** را خوانده است. در درس اعظامی هم چون سیدابوالحسن رفیعی، سید کاظم عصار و حکیم شیرازی نیز به عنوان مستمع آزاد نشسته است.

استاد عمده و راهنمای پایان‌نامه‌ی دکتری تخصصی وی در انگلستان، پروفیسور جان پی گرانٹ John P. Grant رییس دانشکده‌ی حقوق دانشگاه گلاسگو بود. هم‌چنین پروفیسور نوئل کلسون Noel Coulson رییس بخش حقوق اسلامی مدرسه‌ی مطالعات آسیایی و آفریقایی معروف به سواز SOAS در یک دوره‌ی

تخصصی در دانشگاه لندن، راهنما و مشاور او بود که پروفیسور امین بعد با ایشان در کارهای حرفه‌یی همکار و شریک شد. در دانشگاه ادینورا هم با پروفیسور الول ساتن Elwell-Sutton همکاری داشت.

پروفیسور امین تا امروز موفق به نگارش چهل و چهار جلد کتاب و بیش از دویست مقاله به زبان‌های فارسی و انگلیسی در دایرةالمعارف‌ها، مجلات پژوهشی داخل و خارج شده است، اولین کتاب وی **ترانه‌ی فرشتگان** در آذر ۱۳۴۳ یعنی درست چهل سال پیش و تازه‌ترین کتاب وی **سلامان و ایسال** در سال ۱۳۸۳ چاپ شد.

پروفیسور امین در حال حاضر سرپرست علمی دایرةالمعارف ایران‌شناسی و مدیر مسوول و سردبیر **ماهنامه‌ی حافظ** است. تالیفات پروفیسور سیدحسن امین عبارتند از:

الف- تالیف و تصنیف:

- ۱- **حس ماوراء طبیعی: فرضیه‌ی اصالت شناخت شهودی؛**
- ۲- **بازتاب اسطوره‌ی بودا در ایران و اسلام؛**
- ۳- **افکار فلسفی ملاصدرا (ترجمه و شرح مشاعر صدرالمتهلین شیرازی)؛**
- ۴- **افکار و احوال حاج ملاهادی سبزواری؛**
- ۵- **دانشنامه‌ی تاریخ حقوق ایران (تاریخ حقوق و دادرسی در ایران از آغاز تا سال ۱۳۵۷) در سه مجلد؛**
- ۶- **سیستم‌های حقوقی کشورهای اسلامی (با همکاری پروفیسور ک. ر. رودن)؛**
- ۷- **فقه و سیاست در عصر صفوی؛**
- ۸- **حقوق بشر و کثرت‌گرایی دینی؛**
- ۹- **غصب و ضمان قهری؛**
- ۱۰- **حقوق بیمه‌ی دریایی؛**

ب- تصحیح متون فارسی

- ۱- **شواهد النبوة (تالیف عبدالرحمان جامی)؛**
- ۲- **سلامان و ایسال (اسطوره‌ی یونانی در فرهنگ ایران) در چهارده روایت؛**
- ۳- **حی بن یقظان در پنج روایت؛**
- ۴- **زین العارفین (تالیف سید محمد بن سید قریش سبزواری)؛**
- ۵- **دیوان اسرار: کلیات اشعار فارسی حاج ملاهادی سبزواری؛**
- ۶- **اخلاق امینی (تالیف امین الشریعه)؛**
- ۷- **نامه‌های دکتر قاسم غنی (با همکاری دکتر سیروس غنی)؛**

ج- ویراستاری مجموعه‌ها و دایرةالمعارف‌ها:

- ۱- **چهل گفتار از چهل استاد در ایران‌شناسی؛**
- ۲- **نامواره‌ی امین: چهل گفتار در ایران‌شناسی و**

اسلام‌شناسی؛

۳- **دایرةالمعارف ایران‌شناسی؛**

۴- **دایرةالمعارف تاریخ جهان (ترجمه‌ی دکتر محمود زنجانی)؛**

۴- **حدیث کساء، متن، ترجمه فارسی و ترجمه‌ی منظوم شعاعی قاجار؛**

د- ترجمه از فارسی به انگلیسی

- ۱- **خاطرات و تالمات دکتر محمد مصدق (با همکاری دکتر محمدعلی کاتوزیان)؛**
- ۲- **زین العارفین (تالیف سیدمحمد بن سید قریش سبزواری)**

ه- ترجمه از انگلیسی به فارسی:

- ۱- **تاملات ناپهنگام نیچه؛**
- ۲- **بخش‌هایی از دایرةالمعارف جهان اسلام؛**

و- مقدمه، تقریظ و تعلیقه بر بیش از یکصد کتاب، از جمله:

- ۱- **تعلیقه بر منطق عارفان: داستان بوداسف و بلوهر، اثر زنده‌یاد استاد سید علینقی امین؛**
- ۲- **تعلیقه بر کتاب انسان و هستی، تالیف سرلشکر ناصر فرید؛**
- ۳- **مقدمه بر دیوان حافظ، ویراسته‌ی فضل‌الله دروش؛**
- ۴- **مقدمه بر جلد سوم یادداشت‌های پراکنده، تالیف حجت‌الاسلام مهاجرانی واعظ؛**
- ۵- **تقریظ بر سلسله کتاب‌های رفتارشناسی، تالیف دکتر حسین باهر؛**
- ۶- **مقدمه بر شاعران در سنگر مطبوعات، تالیف احمد نیکوهمت؛**
- ۷- **مقدمه بر جلد دوم گذران عمر (خاطرات چهل سال خدمت قضایی)، تالیف حسین شهسوارانی؛**
- ۸- **تقریظ بر دیوان نیاز، اثر سید غلام‌حسین قرشی؛**
- ۹- **مقدمه بر یک نیستان ناله، اثر زین‌الدین کمال؛**
- ۱۰- **مقدمه بر مجلد اول گستره‌ی شعر: گزیده‌یی از آثار شاعران امروز، به کوشش محمدکاظم سالمی؛**
- ۱۱- **مقدمه بر فرهنگ تعبیر خواب، اثر صابر کرمانی؛**
- ۱۲- **تقریظ بر کاروان شعر، اثر صابر کرمانی؛**
- ۱۳- **مقدمه بر دیباچه‌ی بو دفتر عشق، تالیف دکتر عباس خالصی شیرازی**

- ۱۴- **مقدمه و تعلیقه بر حکومت اسلامی و انقلاب اسلامی، تالیف علامه یحیی نوری**
- ۱۵- **مقدمه بر شاعران بیگدلی و شاملو، تالیف دکتر محمدرضا بیگدلی**
- ۱۶- **مقدمه بر مشاهیر اردبیل، تالیف دکتر محمدرضا**

- ۱۷- مقدمه بر زندگی نامه‌ی امام زاده هارون در جوستان طالقان، تالیف حجت‌الاسلام بهروز محمد بیگی
- ۱۸- مقدمه بر نیلوفرانه (دیوان شعر) اثر فرشته کاظمی (سروش)
- ۱۹- مقدمه بر جان فشان از مدینه تا شام اثر غلام حسن فحیمی (مرات ابهری)؛
- ۲۰- مقدمه بر دیوان شعر امیدی، اثر بهمن امیدی؛
- ۲۱- مقدمه بر دیوان نظمی تبریزی؛
- ۲۲- مقدمه بر گنجینه‌ی عرفان، تالیف عباس طراح؛
- ۲۳- مقدمه بر گشکول طراح، تالیف عباس طراح؛
- ۲۴- تقریظ بر عشق عربیان، اثر ناهج قزوینی؛
- ۲۵- تقریظ بر پند پدر، اثر جلالی بیگدلی؛
- ۲۶- ده‌ها کتاب فارسی دیگر در ایران و خارج؛

ز- بیش از بیست کتاب تالیف به زبان انگلیسی.

پروفیسور امین تا کنون چندبار به خواش دوستان، زیست‌نامه‌هایی نوشته است که در مطبوعات داخل و خارج منتشر شده است؛ از جمله:

۱- اولین زیست‌نامه‌ی خودنوشت پروفیسور امین (البته وقتی که هنوز پروفیسور نشده بود)، سی سال پیش در ماهنامه‌ی باغ صائب در مهرماه ۱۳۵۳ چاپ شد. آن زیست‌نامه را به خواش مرحوم خلیل سامانی (موج) نوشته بود.

۲- دومین زیست‌نامه‌اش را برای کتاب فرهنگ ناموران معاصر ایران نوشت که در مجلد سوم آن کتاب به چاپ رسیده است، به قلم یحیی آریابخشایش.

۳- پروفیسور امین در مصاحبه‌های مختلف از روز و روزگار خود بسیار گفته و نوشته است و از جمله در روزنامه‌ی ایران در مصاحبه‌ی با ناصر

اکنون این شما و تعدادی از آن‌ها بی‌هیچ دخل و تصرفی:

الف - شرح حال یکصد و چهل و چهارمین

شرح حال سخنور عزیز آقای امین را بدان‌سان که خود

نگاشته‌اند، در زیر می‌آوریم:

شاعر قادر و فاضل معاصر آقای خلیل سامانی (موج) از این کم‌ترین طلاب علم و خدام علما خواستند که از حال کثیرالافتتاح خویش شرحی نویسم تا در فصلنامه‌ی ادبی باغ صائب نشر فرمایند. خودپسندی و خویشتن‌خواهی را نکول نکردم و انگشت قبول بر دیده نهادم. آن چه هست می‌گویم خود را نفریبم و چنان که هستم وانمایم. از جناب سامانی نیز می‌خواهم که نوشته‌ی مرا مگر بی‌دخل و تصرفی طبع نفرمایند.

من، سیدحسن امین، به هفتم آذر ۱۳۲۷ متولد شده‌ام. پدرم، آقای سیدعلینقی امین، از عالمان و روحانیان مقیم تهران؛ و مادرم، بانو فاطمه‌ی عربشاهی، زنی فهیم و مدبر است. سه خواهر و یک برادر دارم. هنوز از علایق تأهل مجردم.

تحصیلات صوری را تا پایان دوره‌ی فوق‌لیسانس حقوق خصوصی در دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران گذرانده‌ام.

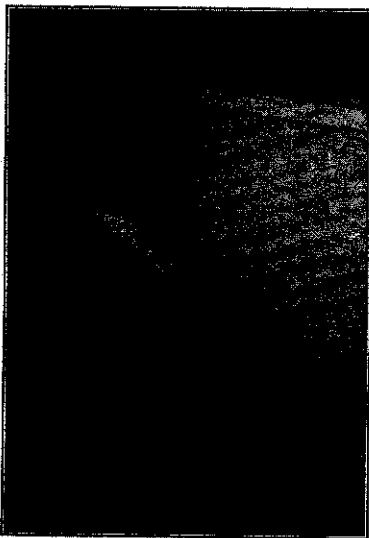
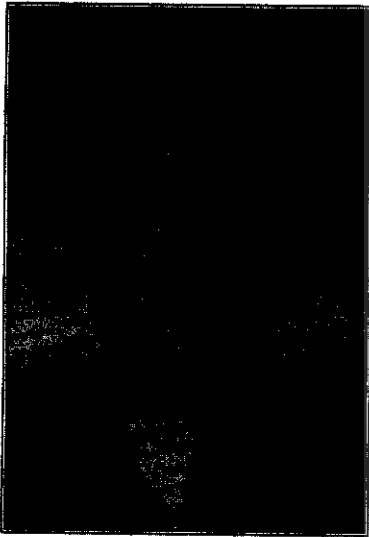
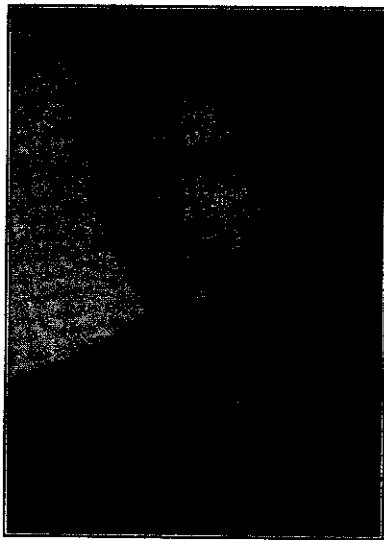
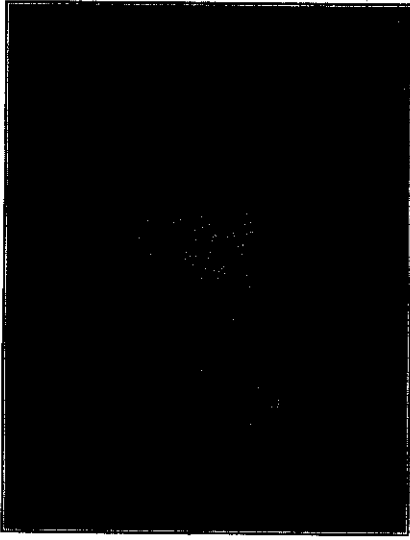
منشأ و مولدم شهر سبزوار است و یادبودهای دل‌نواز از آن دیار بسیار دارم. نزاع‌های محلی و دسته‌جمعی کودکان که کودکان هر کوی با کوی دیگر و شاگردان هر مدرسه با مدرسه‌ی دیگر دشمن بودند و به محض آن که در کوچه و خیابان یا مزرعه و بیابان به یک‌دیگر می‌رسیدند، بی‌مقدمه بر سر هم می‌کوفتند و آن که ناتوان بود، می‌گریخت و نزاع‌های مالکان بزرگ که از روستا به شهر سرایت می‌کرد. قیل و قال و داد و فریاد آخوندها در بحث‌هایشان و نیز لطایف و ظرایف و نکته‌سنجی‌ها و مزاح‌هایشان در نشست‌های ویژه‌ی خالی از اغیارشان. عید «عمر»ها و عید «ابن‌ملجم»ها و عید نوروزها، عید غدیرها، ختنه‌سوری‌ها و عروسی‌ها، تعزیه‌ها و گریه و زاری‌ها، سینه‌زنی‌ها، زنجیرزنی‌ها، منبرها، منبری‌ها، سادگی‌ها، شیطنت‌ها، سادگی و شیطنت خودم. سادگی و زودباوری مردم. مبارزات انتخاباتی، زنده‌بادها و مرده‌بادها، حشرکشی‌ها، حمام‌های عمومی زنانه و بعد حمام‌های مردانه‌ی با خزانه (خزینه) هایش، مکتب‌های قرآن که تابستان‌ها با تعطیل مدارس رسمی، شلوغ می‌شد، مدارس قدیم و طلابش و مدرسانش، ماه‌های محرم و صفر و رمضان و شب‌های خاطره‌انگیزش، معرکه‌های بیرون دروازه‌ی شهر، گورستان‌های عمومی و مقبره‌های اختصاصی.

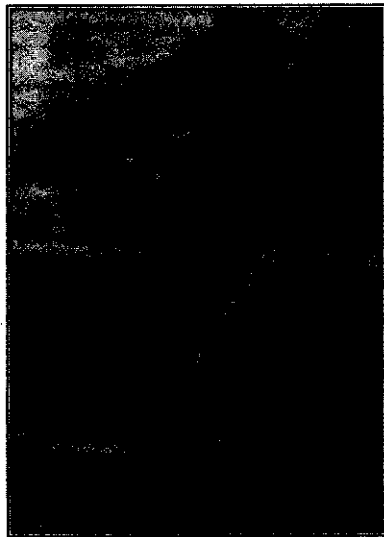
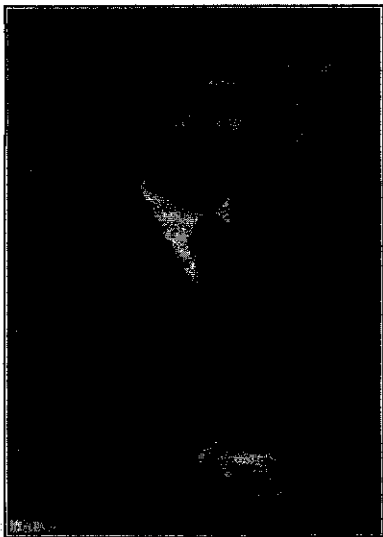
در اوان بلوغ، سخت عابد و متنسک بودم. بعد از چندی در اثر مطالعه و تماس با افکار متضاد به‌کلی از همه چیز عقیدتم سلب شد، خاصه از معتقدات عامه. به‌فاصله‌ی چند سال آن غلیان و طغیان بی‌اعتقادی فروکش کرد و یک‌بار در اثر بعضی گرفتاری‌ها که جنبه‌ی فردی داشت، به ختوم و طلسمات و جادو... نیز متشبث شدم و با مقدسات عامه آشتی کردم و از فرط اضطراب و ضعف روحی به درویشی پناه بردم و به ریاضات و مجاهدات صوفیانه و مداومت در اذکار تلقینی و غیر آن. گرفتاری‌ها که به مرور دفع شر کرد، مناقشات عقلی و شکوک فلسفی، دیگر بار در ذهنم سر برداشت.

جوان‌تر که بودم به ملاقات مشاهیر و نام‌آوران هر گروه از شاعر و نویسنده، حکیم، فقیه، مجاهد، منزوی، مرتاض، مجذوب، عارف، ملحد، الهی و مادی، رغبتی تمام داشتم و غالب استادان و اقطاب و رجال هر رشته را که در ایران بودند، از نزدیک دیدار کردم که تصور می‌کردم:

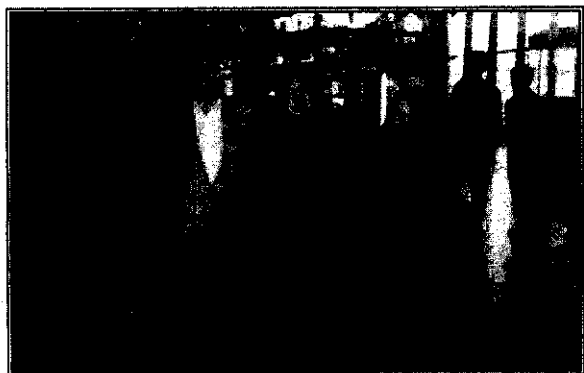
بی‌اختلاط مستان، مستان نمی‌توان شد

تا کو به کو نگردی هرگز نکو نگردی
اما از بسیار که دیدم، کم‌تر پسندیدم. آن‌گاه رمز مرده‌پرستی، غایب‌طلبی و بیگانه‌پسندی مردمان را دانستم، چه هر که را شناسایی کنی، درخور ستایش و طلب نیایی.
پس از فراغ از مقدمات و قرائت مختصری منطق و فقه و اصول، در تحصیل فلسفه‌ی قدیم، مدتی صرف وقت شد.

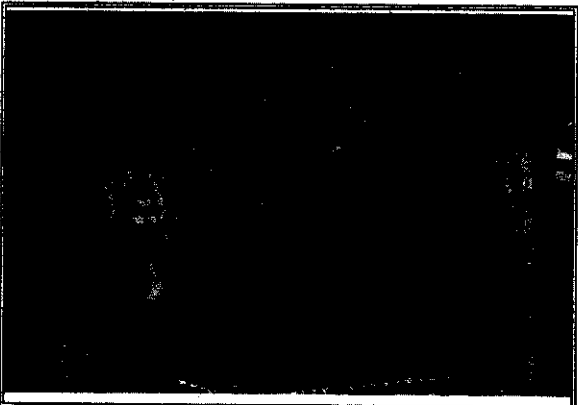
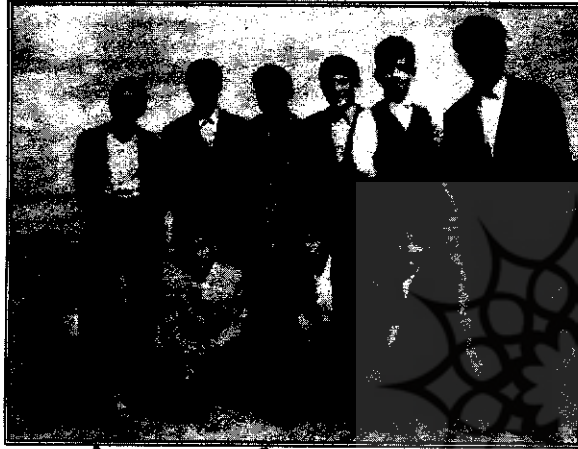

در کنار پدرم با دوستی (فریدون مقبلی) در انگلستان

در کنار مادر در فرودگاه بیروت در سفر به سوریه

نفر دوم) امین

امین

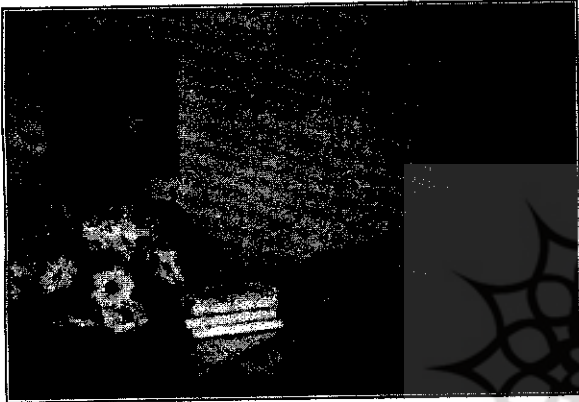

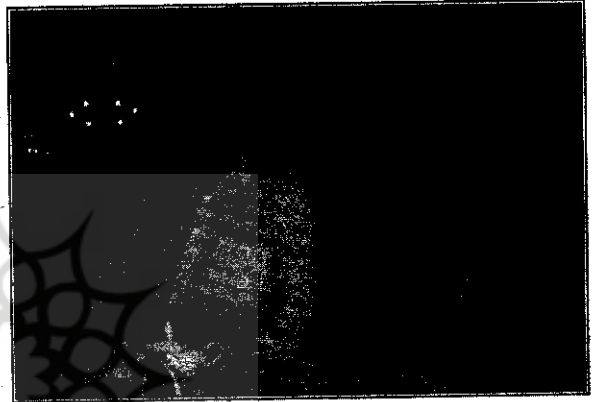
با دکتر احمد صدر حاج سیدجوادی (عکس مصدق در دست)

با دکتر محمدرضا جلالی نائینی در دفتر مجله

با حسین آهی (در حال مصاحبه تلویزیونی)

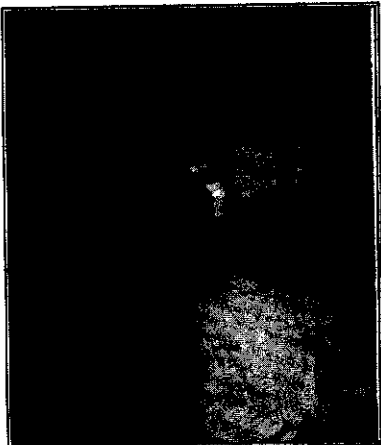
با یحیی قره‌داغی در گرگان

با مهندس اشراق و شادروان حسن شهباز، پاریس

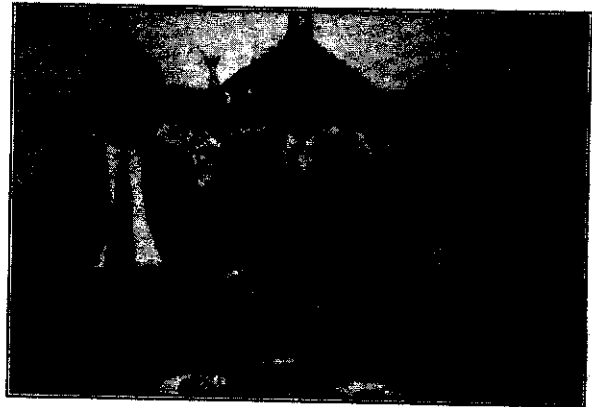

با شادروان احمد بیرشک و دو پروفسور خارجی

مسعود هدایت - مهندس سبحانی - دکتر صادقی - فضل الله کاسمی - امین

حسن امین - دکتر محمد امین ریاحی - رحیم زهتاب فرد

دکتر علوی نیا - امین - دکتر ضیاء موحد و یکی از استادن دانشگاه هاروارد

دکتر علینقی کنی - اسماعیل زاهد - امین - ... - زهتاب فرد

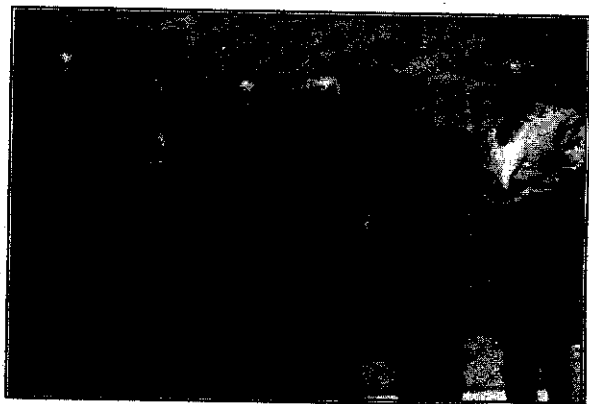
امین - ملک دخت بهار (دکتر ملک الشعراء بهار)

امین - مهندس همایون خرم - ادیب برومند

متمندی - هدایت - صاق وزیري - جلالی - ناظمی
امین - رهبر - کاسمی - توفیقی - کشاورزیان

گلدانی - امین - سرهنگ فرامرز ناوی - مولوی - گرامی فر - مهران مسلم

مقداری از منظومه‌ی سبزواری را نزد روحانی فاضل آقا سیدکاظم میریحیی و قسمت‌های دیگر آن و هم بخش‌هایی از اسفار اربعه و نیز مشاعر ملاحظه را به تمامی بر حکیم الهی و عالم ربانی حضرت آقا یحیی طالقانی (خلف فقیه زاهد مرحوم حاج شیخ محمدحسن طالقانی) در تهران خواندم و گذشته از استفاده‌ی درسی، از محضر آن بزرگ که در مناعت و عزت نفس و اخلاق و آداب ممتازاند، بهره‌ها گرفتم و بخش‌ها یافتیم. از ثمرات تلمذ من بر این استاد یکی تالیف و انتشار کتاب برداشتی از مشاعر ملاحظه بود به سال ۱۳۵۱.

اکنون تعصبی و تصلبی در عقیدتی ندارم. مجادله و مباحثه را سخت دشمن می‌دارم و حوصله‌ی آن نمی‌یازم. سخنی که دانسته‌ام می‌گویم، اگر شنونده نپذیرفت، سخن را به او وامی‌گذارم و خود چنان که دانم و خواهم عمل می‌کنم. و چنان چه دانستم در اشتباه بوده‌ام، به صراحت و بی‌آن که برای اشتباه خود بهانه‌ی بی‌یاورم، به خطا و غلط خویش اعتراف می‌کنم. از شنیدن خسته نمی‌شوم، مشروط به آن که مکرر نباشد. علم را دوست می‌دارم و حرمت عالمان و سال خوردگان و متقدمان را واجب می‌شمارم. از خردسالی یا شعر آشنا شدم. پدرم علاوه بر مزایای علمی، شاعر بود و دیوان شعر داشت. اما مرا به خواندن و نوشتن شعر تشویق نکرد. در سبزواری چند تن شعر می‌گفتند که صحبت آنان را غنیمت می‌شمردم. خاصه از راهنمایی‌ها شاعر فهیم آقای حسین ممتحنی (حمید سبزواری) بسیار سود گرفتم. از معلمان خودم و دوستان پدرم نیز آنان که ذوقی داشتند، با شکیبایی شعر مرا می‌شنیدند و تشویق می‌کردند تا آن که عاقبت به سال ۱۳۴۳ دفتر کوچکی از اشعارم را به نام ترانه‌ی فرشتگان چاپ و منتشر کردم، در حالی که هنوز تنها ۱۶ سال داشتم. و این برای من بسیار نمود کرد. شعرهای این دفتر، غزل و چهارپاره بودند. در نشر آن خود را مرهون بسیاری از دوستان خاصه دوست آگاه و خوب یحیی علی‌پور می‌دانم.

در آن اوان، هنوز با شعر جدید آشنایی نداشتم، بل شعر نو را که نمی‌فهمیدم - دشمن بودم. پس از چندی، نخست، «افسانه‌ی» نیما و شعر «مادر» شهریار را خواندم و معانی آن را دانستم. از آن پس با ولع اشعار نو را هرکجا که می‌یافتیم، مرور می‌کردم و اگر به یک بار آن‌ها را فهم نمی‌کردم، مکرر می‌خواندم. خاصه اشعاری چون اشعار م. اخوان ثالث (امید) و اسماعیل خویی و شفیع کدکنی را که به حقیقت ادامه‌ی شعر خراسانی و عموماً با مضامین فلسفی و اجتماعی توأم است، پسندیدم و شعر دیگران را نیز که در این مقولات بود، می‌خواندم و از آن نسخه برمی‌داشتم. گه‌گاه خود نیز به این شیوه، شعری می‌سرودم (و می‌سرایم) و در بعضی مجله‌ها خاصه امید ایران چاپ می‌کردم. لیکن نسبت به اشعار توصیفی و تصویری و غنایی چه در سبک قدیم و چه جدید بی‌رغبتیم.

از چهارده، پانزده سالگی تقریباً به‌طور مرتب همه هفته برای

بسیاری از روزنامه‌های تهران و شهرستان‌ها مثل بیهق، مجله‌ی ماهیانه‌ی پیک سبزواری (چاپ سبزواری)، طلوع اسلام، طالب حق، سایبان (چاپ رشت)، رستاخیز عدل، ناطق خراسان (چاپ مشهد)، ندای حق، ستاره‌ی اسلام و بعدها هوست، ناهید، امید ایران، رنگین کمان همگی چاپ تهران مطلب می‌فرستادم که غالباً چاپ می‌شد. این مقاله‌ها، عموماً لحن خطابی داشت و مفاهیم آن ناظر به مسائل اجتماعی، ادبی، مذهبی و فرهنگی بود.

پس از چندی دست به کار تحقیق علمی شدم و برای نخستین بار به روش علمی به شناسایی اندیشه‌های ناصر خسرو، حکیم مجادل و بیدار دل قبادیانی آغازیدم و بینش فلسفی، سیاسی و اجتماعی او را به‌طور سلسله مقاله در مجله‌ی امید ایران و هفته‌نامه‌ی ناهید چاپ تهران نشر کردم. در زمینه‌ی حقوق، فلسفه و ادبیات نیز تحقیقاتی به‌قدر مقدور دارم که به تفاریق در مجله‌ی امید ایران و ماهنامه‌های وحید، خاطرات، یغما، گوهر، کانون سردفتران، پارس شیراز، دانش روز (مجله‌ی دانشکده‌ی علوم اراک) نشر شده است.

علاقه به مباحث اجتماعی با ادبیات امروز آشنا کرد و با قصه و نمایش نامه انسی یافتیم. از میان نویسندگان معاصر، از ارشاد و مشاورت فریدون تنکابنی، نویسنده‌ی یادداشت‌های شهر شلوغ و... به اختصاص بهره گرفتم و نخستین داستان من با نام فراش‌باشی دو سال پیش در ۱۵۰ صفحه و دومین روضه‌خوانی امسال چاپ و منتشر شد و اکنون قصه‌ها و طرح‌هایی دیگر و نیز دفتر شعری آماده‌ی چاپ دارم که آراستن آن‌ها به زیور طبع، همت و شجاعت می‌خواهد.

این بود آن چه با دهن پر، از خود می‌توانستم گفت. اما معایب و نقائصم را می‌پرسید که مثنوی هفتاد من کاغذ شود.

آید؟ آن روزی که یار از در، درآید

وین شب چرکین ظلمت‌زا سرآید

این سکوت سرد وحشی‌خو، نغرد

شادخواری نعره از بام و در آید

حرف تلخی بر زبان کس نیاید

صحبتی شیرین‌تر از شعر تر آید

آتش مهری به دمسردان بتابد

کز ستیغ کوه سیلابی برآید

زین سبک سرنی سواران بشکند پا

شهبواری صف‌شکن جنگ‌آور آید

مرحبی تا پاسدار شب نماند

حیدری قلعه گشای خبیر آید

خواب دوشین مرا تعبیر گوین

شعر نوشین مرا نوشد، سرآید

و با نمونه‌ی دیگری، نوشته‌ی خود را پایان می‌دهم:

درون خامش جنگل

اگر صدایی هست

ز ضربت تبری ست

که می نشیند در جان شاخه‌ی نورس

درخت‌ها همه مجروح

و مرغان بی‌بال

فضای سربی جنگل

به عطر گلبنگی

در آن حواشی دور

شمیم باد بهاران نمی‌تواند یافت

غریو زاجر هر تندباد طاقت‌سوز

به آتکای سکوت غریب این دشت است»

(نقل کامل و بدون دخل و تصرف از ماهنامه‌ی باغ صائب، مهر ۱۳۵۳،

صص ۲۹۰ - ۲۹۶)

ب- مفصل‌ترین زیست‌نامه‌ی پروفیسور امین به قلم یحیی آریایخشایش برای مجلد سوم فرهنگ ناموران معاصر ایران در ۱۳۸۵ نوشته شده است که عیناً از آن منبع مهم رجالی نقل می‌شود:

«امین، حسن

۱۳۲۷ ش. سبزواری) حقوق‌دان، نویسنده، عضو هیات علمی

دانشگاه

سیدحسین امین در ۷ آذر ۱۳۲۷ در کوچه‌ی پامنار سبزواری متولد شد. پدرش سید علینقی امین (ن. ک. امین، علینقی) از عالمان و مولفان دینی، و پدربزرگ او میرسیدحسین سبزواری (و ۱۳۱۸ ش) ملقب به امین‌الشریعه (ن. ک. امین‌الشریعه، حسن) بود که نام خانوادگی امین نیز برگرفته از همین لقب وی است. مادر سیدحسین امین هم فاطمه عربشاهی‌ست که ذوق شاعری داشت و در شعر شاهی تخلص می‌کرد. (فرهنگ ناموران، زندگی‌نامه‌ی خودنگاشته، شاه‌حسینی، ۵۹۲)

امین تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاهش خواند و در ۱۳۴۵ ش از دبیرستان غنی دیپلم ادبی گرفت. در همین سال وارد دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران شده. چهار سال بعد لیسانس حقوق قضایی دریافت کرد. در ۱۳۵۱ ش پس از گذراندن دوره‌ی نظام وظیفه، با سمت قاضی دادگستری به استخدام وزارت دادگستری درآمد. او هم‌زمان با خدمت قضایی، ادامه‌ی تحصیل داد و در دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران از درس استادانی چون سیدحسین امامی (امام جمعه)، محمود شهبایی، سیدمحمد مشکوة استفاده برده، موفق به دریافت فوق‌لیسانس حقوق خصوصی شد. علاوه بر این، در خارج از دانشگاه، مشاعر ملاحظه‌را را نزد یحیی طالقانی، بخشی از اسفار را از حسن حسن‌زاده‌ی آملی، الشواهد الربوبیه را از سید رضی شیرازی، و منظومه‌ی حکمت سبزواری را در محضر پدر خود خواند. وی در علوم نقلی از سیدمحمد شیرازی (از مراجع تقلید شیعه) اجازه‌ی روایت حدیث، از رشید برهانی (مفتی اهل تسنن) اجازه افتاء در مذهب شافعی و در طریقت اویسی نقشبندی، اجازه‌ی ارشاد دارد. (فرهنگ ناموران،

زندگی‌نامه‌ی خودنگاشته، امین، «به یاد جوانی»، ۱۹۳)

سیدحسین امین در ۱۳۵۳ ش بعد از چند ماه اقامت در لبنان و سوریه، عازم انگلستان شد و در دانشگاه گلاسگو Glasgow به تکمیل تحصیلات خود پرداخت. در ۱۹۷۹ م، ضمن اخذ جایزه‌ی علمی آن دانشگاه با راهنمایی جان پی گرانت، John P. Grant رییس دانشکده‌ی حقوق دانشگاه گلاسگو، از پایان‌نامه‌ی تخصصی خود با عنوان «رژیم حقوقی فلات قاره در حقوق بین‌الملل عمومی با تکیه‌ی مخصوص بر خلیج فارس» دفاع و دکتری حقوق بین‌المللی دریافت کرد. (فرهنگ ناموران، زندگی‌نامه‌ی خودنگاشته، امین، «حاکمیت و حکومت»، ۳۲)

در همان سال نیز عضو هیات علمی دانشگاه دولتی ابرتی در شهر دندی شد و با رتبه‌ی استادیاری شروع به تدریس کرد. او در ۱۹۸۱ م به مرتبه‌ی دانشیاری در دانشگاه گلاسگو کالیفرنیا و در ۱۹۹۲ م به رتبه‌ی استادی بیون کرسی دانشگاه یاد شده ارتقا یافت. چندی بعد در اول آوریل ۱۹۹۲ / اردیبهشت ۱۳۷۱ هم سمت استادی صاحب کرسی (پروفیسور) یافت. (فرهنگ ناموران، زندگی‌نامه‌ی همان، آرشیو) هم‌چنین در دانشکده‌ی وکلای دادگاه‌های عالی، Faculty of Advocates دوره‌های علمی و عملی را گذراند و عضو کانون وکلای دادگاه‌های عالی واقع در ادینبورگ شد. او در پاییز ۱۹۹۲ م از سوی دولت انگلستان به سمت مدعی‌العموم موقت شهر گلاسگو منصوب گردید. از دیگر مشاغل وی وکالت در دادگاه‌های زیر است: دادگاه‌های عالی اسکاتلند با حق حضور در مجلس لردان انگلستان، دادگاه‌های عالی اتحادیه‌ی اروپا و دادگاه حقوق بشر اروپایی (کرنای و... ۲۵) امین ریاست موسسه‌ی حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی اسکاتلند را نیز بر عهده داشت. (متنی، نقد و بررسی کتاب، ۱۶۲)

وی در کنار فعالیت‌های قضایی و آموزشی، در موضوعاتی هم‌چون حقوق، ایران‌شناسی، ادبیات، فلسفه و تاریخ به تحقیق پرداخته که حاصل آن ده‌ها مقاله و کتاب است. او دایرة‌المعارف ایران‌شناسی را هم در تهران بنیاد نهاده، خود سرپرستی علمی آن را بر عهده دارد. افزون بر این در فرودین ۱۳۸۳ با سمت مدیرمسئولی و سردبیری، نخستین شماره‌ی ماهنامه‌ی حافظ را منتشر ساخت که پس از ۳۳ شماره، امتیاز آن در اواسط شهریور ۱۳۸۵ به دلیل چاپ مقالاتی لغو شد. (فرهنگ ناموران... آرشیو) امین طبع شاعری دارد و به فراخور حال شعر می‌سراید. (بیبختی، ۱۷۳)

آثار:

الف- تالیف به زبان فارسی

۱- احوال و افکار ملاهادی سبزواری، لندن، چاپ پکا،

۱۳۶۷ ش.

۲- ادبیات معاصر ایران، تهران، دایرة‌المعارف

ایران‌شناسی، ۱۳۸۴ ش.

۳- افکار فلسفی ملاصدرا، شرح و تفسیر رساله‌ی مشاعر،

لندن، گروه تحقیق و نشر تاریخ و فرهنگ ایران، چ ششم، ۱۹۸۷

م (انتشارات وحید، این کتاب را در ۱۳۶۶ ش در تهران تجدید

- 1- Arabic English Law Dictionary, 3 rd. edn, 1993.
- 2- Commercial Arbitration in Islamic and Iranian Law. Tehran, Vahid, 1982.
- 3- Commercial Law of Iran, Tehran, Vahid, 1985.
- 4- International and Legal Problems of the Persian Gulf, London, Middle East and North African studies press, 1980.
- 5- Islamic Bankiny and Finance: The Experience of Iran, Tehran, vahid, (1986)
- 6- Islamic Law and its Implicatows for the Modern World, Glogsw, Royston, 1989.
- 7- Islamic law in contempoary world, Tehran, Vahid, 2 rd edn, 1985.
- 8- Legal System of Iraq, Glasgow, Royston, 1990.
- 9- Legal System of Kuwait, Glasgow, Royston, 1991.
- 10- Law and Justice in Contemporary Yemen: people. s Democratic Republic of yemen and yemen Arab Republic, Glasgow, Royston, 1987.
- 11- Law of Intellectual Property in Developing Countries, Glasgow, Royston, 1993.
- 12- Law, Reform and Revolution in Afghanistan, Tehran, Vahid, second edition 1993.
- 13- Marine Pollution in International and Middle Eastern Law, Glasgow, Royston, 1986.
- 14- Middle East Legal Systems, Glasgow, Royston, 1985.
- 15- Political and Strategic Issues in the Persian Gulf, Glasgow, Royston, 1984.
- 16- Remedies for Breach of Contract in Islamic and Iranian law, Glasgow, Reyston, 1983.
- 17- Research Methods in Law, Glasgow, ROyston, 1992.
- 18- Wronglul Appropriiation and its Remedies in Islamic law, Glasgow, Reyston, 1982.
- 19- Islamic Political and Juristic Thought in the Eighteenth Century Iran. Glasgow, Royston, Vahid, 1990.

- ۴- بازتاب اسطوره‌ی بودا در ایران و اسلام، تهران میرکسری، ۱۳۷۸ ش.
- ۵- برداشتی از مشاعر ملاصدرا، تهران، فراهانی، ۱۳۵۱ ش.
- ۶- برگ‌های از تاریخ ادبیات معاصر ایران (یادنامه‌ی شاعر بدیهه و طنز، تهران، دفتر نشر طیب، ۱۳۷۹ ش.)
- ۷- تاریخچه‌ی جامعه‌ی مدنی در ایران: تشکلهای فرهنگی ایران پس از اسلام، تهران، قم، دفتر نشر طیب، ۱۳۷۹ ش.
- ۸- تاریخ حقوق ایران، تهران، دایرةالمعارف ایران‌شناسی، ۱۳۸۳.
- ۹- ترانه‌ی فرشتگان (دفتر شعر)، تهران، ۱۳۴۳ ش.
- ۱۰- حقوق اقلیت‌ها: کردهای ایران، مشترک با محمدرضا بیگدلی، تهران، انتشار، ۱۳۸۰ ش.
- ۱۱- حقوق بشر و کثرت‌گرایی دینی، تهران، ترفند، ۱۳۷۹ ش.
- ۱۲- حقوق بیمه‌ی دریایی، لندن، ۱۳۶۶ ش.
- ۱۳- حقوق زن در ایران و اسلام.
- ۱۵- دادرسی و نظام قضایی در ایران، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۱ ش.
- ۱۶- دانشنامه‌ی تاریخ حقوق ایران، تهران، دایرةالمعارف ایران‌شناسی، ۱۳۸۴ ش.
- ۱۷- دایرةالمعارف خواب و رویا، تهران، دایرةالمعارف ایران‌شناسی، ۱۳۸۲ ش.
- ۱۸- دیوان استیفا (نظام مالی‌ی عمومی در ایران)، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۳ ش.
- ۱۹- روضه‌خوانی در خانه‌های نوساز، ۱۳۵۳ ش.
- ۲۰- سیستم‌های حقوقی کشورهای اسلامی، مشترک با ک. ر. رودن، ترجمه‌ی محمدرضا ظفری و فخرالدین اصغری، لندن، مرکز کتاب، چ دوم، ۱۳۷۵ ش.
- ۲۱- غصب و ضمان قهری، تهران، وحید، ۱۳۶۷ ش.
- ۲۲- فرانس باثنی (داستانی از آخرین دهه‌ی قبل از مشروطیت)، تهران، عابدی، ۱۳۵۱ ش.
- ۲۳- فرهنگ تعبیر خواب، مشترک با صابر کرمانی، تهران، نشر شهید سعید محبی، ۱۳۸۰ ش.
- ۲۴- کارنامه‌ی غنی: نقدی بر تحولات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی عصر پهلوی، تهران، دایرةالمعارف ایران‌شناسی، ۱۳۸۱ ش.
- ۲۵- محمدحسین مقصدولو استرآبادی، مجتهد مشروطه‌طلب و همکار سیدحسن مدرس و امین‌الشریعه، تهران، دفتر نشر طیب، ۱۳۷۹ ش.
- ۲۶- وحدت وجود در فلسفه و عرفان اسلامی، تهران، بعثت، ۱۳۷۶ ش.

چاپ کرد.)

ب - تالیف به زبان انگلیسی

ج - ترجمه از فارسی به انگلیسی

۱- اندیشه‌ی سیاسی و حقوقی اسلامی در قرن هجدهم ایران، تهران، وحید، ۱۹۹۰ م.

۲- خاطرات و تالمات مصدق، محمد مصدق، ترجمه‌ی مشترک با محمدعلی (همایون) کاتوزیان، لندن، ۱۹۸۸ م.

Musaddiq's Memoirs: The End of the British Empire

۳- زین العارفین، فقه و سیاست در عصر صفوی، سیدمحمد بن سیدقریش سبزواری

۴- فلسفه‌ی ملاصدرای شیرازی، لندن، گروه تحقیق و انتشارایت فرهنگ و تاریخ ایران، ۱۹۸۶ م.

The Philosophy of Mulla Sadra.

۵- قانون مدنی ایران

د - ترجمه از عربی به انگلیسی

آل عبا (حدیث کساء) محمد، علی، فاطمه، حسن و حسین، گلاسگو، دانشکده‌ی مطالعات اسلامی گلاسگو، ۱۹۹۱ م.

The Tradition of Cloak: Mohammad, Ali...

ه - ترجمه از انگلیسی به فارسی

۱- تاملات نابهنگام، فردریش ویلهلم نیچه، دایرةالمعارف ایران شناسی، ۱۳۸۳؛

۲- بخش‌هایی از دایرةالمعارف آکسفورد جهان نوین اسلام،

و- تصحیح متون

۱- اخلاق امینی، سیدحسن امین الشریعه سبزواری، تهران، وحید، ۱۳۶۸ ش.

۲- دیوان اسرار: کلیات اشعار فارسی حاج مالاهادی سبزواری، تهران، وحید، ۱۳۸۰ ش.

۳- زین العارفین (فقه و سیاست در عصر صفوی)، سیدمحمد بن سید قریش سبزواری، لندن، چاپ پکا، ۱۳۷۰ ش.

۴- سلامان و اابسال (اسطوره‌ی یونانی در فرهنگ ایرانی) در چهارده روایت، تهران، دایرةالمعارف ایران شناسی، ۱۳۸۳ ش.

۵- شواهد النبوة، عبدالرحمان جامی، تهران، میرکسری، ۱۳۷۹ ش.

۶- نامه‌های دکتر قاسم غنی، مشترک با سیروس غنی، تهران، وحید، ۱۳۶۸.

ز- مقدمه، تقریظ و مؤخره

سیدحسن امین علاوه بر آثار یاد شده، بر کتاب‌هایی نیز به

زبان فارسی و انگلیسی مقدمه، تعلیق یا تقریظ نوشته که از جمله‌ی آن‌هاست: حدیث کساء منظوم سروده‌ی محمدحسین شاعری قاجار، حکومت اسلامی و انقلاب اسلامی نوشته‌ی علامه یحیی نوری، چهل گفتار از چهل استاد در ایران شناسی (سخنرانی‌ها در انجمن ادبی کمال)، عشق عریان از محمدکاظم مناہجی (ناہج قزوینی)، کشکول طراح و گنجینه‌ی عرفان از آثار عباس طراح (کاشانی)، دیباچه‌ی بر دفتر عشق، تالیف عباس خالصی شیرازی، کاروان شعر اثر صابر کرمانی، مشاهیر اردبیل تالیف محمدرضا بیگدلی، منطق عارفان، اثر علینقی امین، قانون مدنی ایران (با اصلاحات بعد از انقلاب اسلامی) و نامواره‌ی امین: چهل گفتار در ایران شناسی و اسلام شناسی، به کوشش محمدعلی مولوی عربشاهی و محمدرضا بیگدلی، گذران عمر: خاطرات چهل سال خدمت قضایی، حسین شہسوارانی، انسان و هستی، سرلشکر ناصر فرید، شاعران در سنگر مطبوعات، احمد نیکوہمت.

هم چنین مقالات متعددی از او در نشریاتی چون ناهید، مجله‌ی کانون سردقتران، هوخ، یغما، گوهر، فصلنامه‌ی ایران، آیینی پژوهش، کلک، نامه‌ی پژوهش، مقالات و بررسی‌ها، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، وحید، راهنمای کتاب و حافظ به چاپ رسیده است. ■

منابع

- ۱- امین، سیدحسن، «به یاد جوانی»، کلک، ش ۶۸-۷۰ (آبان - دی ۱۳۷۴)، ۱۹۲.
- ۲- همو، «حاج شیخ محمدحسین استرآبادی»، وحید، ش ۲۳۶ (نیمه‌ی دوم تیر ۱۳۷۵)، ۵۱.
- ۳- همو، «حاکمیت و حکومت در فقه شیعی و سنی»، کیان، س ۵، ش ۲۴ (فروردین، اردیبهشت ۱۳۷۴)، ۳۲.
- ۴- بیہقی، محمود، سبزواری شهر دانشوران بیدار، مشهد، امام، ۱۳۷۷ ش، شاه‌حسینی، مہری، زنان شاعر ایران، تهران، مدبر، ۱۳۷۴ ش.
- ۵- فرهنگ ناموران معاصر ایران، آرشیو، همان، زندگی‌نامه‌ی خودنگاشته.
- ۶- کرمانی، صابر و سیدحسن امین، فرهنگ تعبیر خواب، تهران، نشر شهید سعید محبی، ۱۳۸۰.
- ۷- متینی، جلال، «نقد و بررسی کتاب»، ایران شناسی، س ۸، ش ۱، (بهار ۱۳۷۵ ش)، ۱۶۳-۱۶۵.
- ۸- دوره‌ی ۳۳ شماره‌ی ماهنامه‌ی حافظ.

پیام پایانی

این دفتر در شرایط روحی و روانی سخت در آبان ۱۳۸۵ که ماهنامه‌ی حافظ بسته شده بود، به دست چاپ سپرده شد. امید است در آینده‌ی نزدیک و حال و مجالی بهتر مجموعه‌ی کامل اشعار خود را تنظیم و چاپ کنم. ح. ا.